12 Νοεμβρίου 2013

Η παιδαγωγική του Αγίου Νεκταρίου

Άγιοι ες - Γέροντες

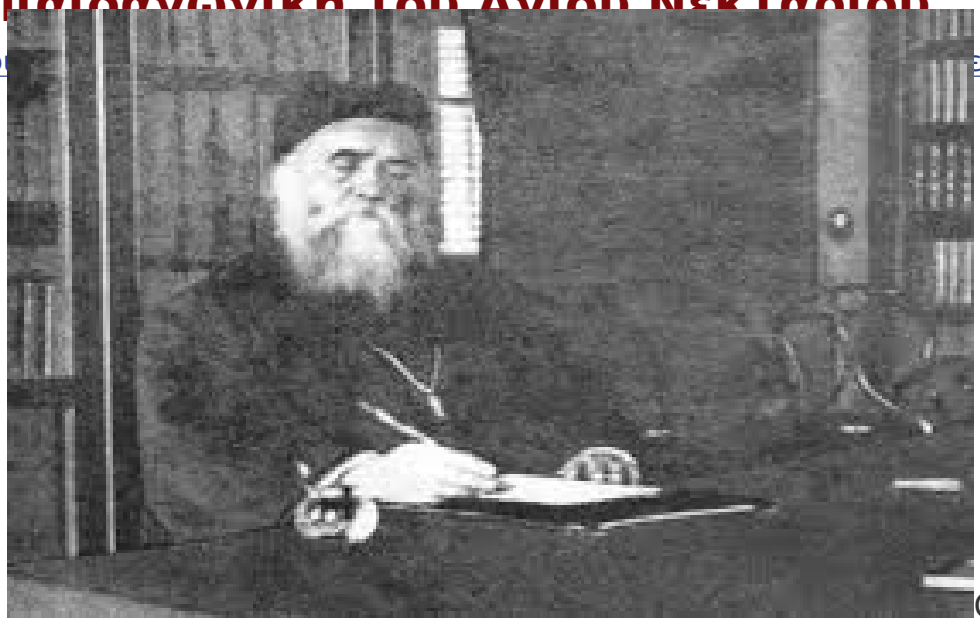

Οι δράστες που

έφθασαν στο γραφείο του Διευθυντή της Ριζαρείου Σχολής, ᾽Επισκόπου Πενταπόλεως Νεκταρίου, από τους παιδονόμους με την καταγγελία της βαρείας παραβάσεως του κανονισμού᾽ ήταν τέσσερις. Τους έλεγαν Σωφρόνη, Παπαχρήστου, Λελεδάκη και Περιτζόγλου. Φαίνονταν αγριεμένοι, ροδοκόκκινοι, έτοιμοι να υποστούν τις συνέπειες τις ανταρσίας.

᾽Εκείνη την στιγμή έγραφε παραινετικήν επιστολήν προς φίλον αδελφόν ιερομόναχον᾽. Ξαφνιάστηκε με τον θόρυβο. Ο κονδυλοφόρος ξέφυγε από τα δάχτυλα, η πένα πέταξε μια σταγόνα μελάνι στο χαρτί.

– Προς τι ο θόρυβος, τι συνέβη;

– Κύριε σχολάρχα, Σεβασμιώτατε... με συγχωρείτε, από δω ο Παπαχρήστου με είπε εις επήκοον ολων σφετεριστή, δηλαδή κλέφτη.

– Είναι δυνατόν, αληθεύει; Σιγορώτησε ήρεμος.

– Ψέμματα λέει... μου ύβρισε την πατρίδα. Είπε ότι εμείς οι Μετσοβίτες είμαστε Τουρκόγυφτοι και τρώμε νύχτα-μέρα γιαούρτι.

– Σοβαρώς;

– Να σας πω, πετάχτηκε ο τρίτος. Να σας πω την αλήθεια. Δεν του έδωσε να διαβάσει κάποια φυλλάδα, κάποιο περιοδικό...

– Ποίον περιοδικόν;

– Οχι περιοδικό…βιβλίο.

– Ποίον βιβλίον;

– Το ημερολόγιο του Σκόκου.

– Πως βρέθηκε εις την Σχολήν το Ημερολόγιο του Σκόκου;

– Δεν είναι ολόκληρο…είναι φύλλα-φύλλα. Το πέρασε κρυφά ο Περιτζόγλου.

– Κι εσύ διατί κατηγορείσαι;

– Αυτός, κύριε διευθυντά, πετάχτηκε κι έλαβε τον λόγο ο παιδονόμος, αυτός είναι ο καθαυτό υποκινητής της φασαρίας. Τους ερέθιζε με τρόπο και τους έσπρωξε να χτυπηθούν, για να γελάει.

᾽Ακολούθησε σιγή.

Γύρισε, τους κοίταξε στα μάτια έναν-έναν. Τους κοίταξε με τα μεγάλα γαλανά μάτια του, χλωμός, βουβός, πικραμένος.

– Αυτά όλα τα οποία εκάματε, άρχισε σιγά-σιγά να λέει, με λυπούν βαθύτατα. Με αναγκάζουν να τιμωρήσω τον εαυτό μου.

– Τον εαυτό σας, κύριε σχολάρχα; έκανε καταγεμάτος απορία ο παιδονόμος.

– Μάλιστα. Να τιμωρήσω τον εαυτόν μου εις απεργίαν πείνης. Κύριε παιδονόμε, από ταύτην την μεσημβρίαν θα ειδοποιήσετε τον μάγειρον επί τρεις ημέρας να μην μου αποστέλλει φαγητόν. ᾽Εξηγήθημεν; Την ώρα του φαγητού θα προσεύχομαι δια την ανωμαλίαν.

– Μάλιστα.

– Με λυπούν, παιδιά μου, με λυπούν… σεις, αυριανοί ιερείς του ᾽Υψίστου! Πηγαίνετε, παρακαλώ, και είθε ο Κύριος να αποστείλει έλεος και φωτισμόν… είθε να σας συγχωρήσει.

᾽Απόμειναν άναυδοι. ᾽Απόμειναν να τον κοιτάζουν. Τα μάτια του μέσα στην σοβαρότητα και την συντριβή τους τόξευαν κάτι το ανομολόγητο, κάτι το μεγαλειώδες.

– Πηγαίνετε… ξανάκουσαν την φωνή του. Και παρακαλώ μέχρι της μεσημβρίας να

έχετε πλήρως συμφιλιωθεί. Διότι άλλως θα συνεχίσω την τιμωρίαν.

Τα πόδια κινήθηκαν, τα παπούτσια σύρθηκαν στο πάτωμα. Βγήκαν από το γραφείο ένας-ένας σκυφτοί, κατακίτρινοι, συνεπαρμένοι από φόβο και δέος.

Το μεσημέρι και οι τέσσερις δεν φάνηκαν στην τράπεζα, δεν έβαλαν μπουκιά στο στόμα. Κλείστηκαν στις κάμαρές τους κι έκλαψαν. Εκλαψαν όσο ποτέ στην ζωή τους᾽.

(᾽Από το βιβλίο του Σ. Χονδρόπουλου, Ο άγιος του αιώνα μας, σσ. 146-148).

1. Η κοσμική᾽ παιδαγωγική: αμνηστεία η αυστηρή τιμωρία.

Ο κοσμικός άνθρωπος, μπροστά στο παραπάνω γεγονός της συμπλοκής των μαθητών, θα αντιδρούσε μ᾽ ένα διπλό αντιθετικό τρόπο: η θα προσπαθούσε να αμνηστεύσει τους ένοχους μαθητές – να ξεχάσουμε το γεγονός – η θα προέβαινε σε αυστηρή και παραδειγματική τιμωρία, γιά να μάθουν᾽. Πράγματι. Και οι δύο απόψεις ως τάσεις παιδαγωγικές μπορούν να επισημανθούν στην σύγχρονη εποχή.

Υπάρχουν εκείνοι, οι οποίοι υποστηρίζουν ότι δεν πρέπει να τιμωρούνται τα παιδιά, έστω κι αν έχουν προβεί σε ενέργειες αξιόποινες, διότι κάτι τέτοιο δεν βοηθά στην ολοκλήρωση της προσωπικότητάς τους. Πολύ συχνά μάλιστα ακούγεται η φράση ότι δέν πρέπει να δημιουργούμε στα παιδιά ψυχικά τραύματα᾽. Κι ένα τέτοιο ψυχικό τραύμα γι᾽ αυτούς είναι και η οποιαδήποτε τιμωρία τους. Η πρόταση την οποία κάνουν για τις κακές ενέργειες των παιδιών είναι να τα αφήσουμε ελεύθερα, χωρίς να επεμβαίνουμε στην ζωή τους. Παιδιά είναι, θα βρούνε μόνα τον δρόμο τους᾽ υποστηρίζουν.

Η άποψη αυτή που ήταν και η κυριαρχούσα μέχρι την εποχή μας κρίνεται ως ανεύθυνη και ουτοπική. ᾽Ανεύθυνη, γιατί απαλλάσσει τους μεγαλυτέρους από την ευθύνη που έχουν για την διαπαιδαγώγηση των παιδιών και των νέων – βολεύει ε μ α ς η παιδαγωγική αυτή -, ουτοπική, γιατί δεν λαμβάνει καθόλου υπόψη της ότι και στα παιδιά υπάρχει η ροπή προς το κακό και το πονηρό, οπότε είναι αναγκαία η επέμβαση των μεγαλυτέρων δια της αγωγής, ιδιαιτέρως στην περίπτωση παρεκτροπής τους από τον σωστό δρόμο. Δυστυχώς, τα αρνητικά αποτελέσματα της παιδαγωγικής αυτής τα ζούμε με ιδιαίτερη οξύτητα στην εποχή μας: χουλιγκανισμός, κατάλυση κάθε αυθεντίας, έλλειψη σεβασμού. Το μόνο άλλωστε που εισπράττουν οι θιασώτες της τάσεως αυτής είναι η ανυποληψία τους και από

τους ίδιους τους νέους.

Στον αντίποδα, βρίσκονται εκείνοι οι οποίοι μπροστά και στο παραμικρό παραστράτημα των παιδιών και των νέων προτείνουν δραστικές και αποτελεσματικές᾽ λύσεις. Κι οι λύσεις αυτές είναι η αυστηρή τιμωρία τους. Για τους υποστηρικτές της παιδαγωγικής αυτής η τιμωρία και ο νόμος είναι το μόνο που μπορεί να συνετίσει τα παιδιά και να τα κρατήσει στον ίσιο δρόμο.

Δυστυχώς, και η παιδαγωγική αυτή δεν είναι ορθή, γιατί παραθεωρεί την ψυχή του παιδιού και του νέου, τα αντιμετωπίζει ως ζώα και πάνω από όλα στερείται αγάπης. Το μόνο λοιπόν που εγείρει η στάση αυτή είναι η αντίδραση και η επανάσταση. Η παιδαγωγική᾽ αυτή που επικράτησε σε παλαιότερες εποχές, δυστυχώς δεν είναι άμοιρη της νεώτερης ασύδοτης παιδαγωγικής που αναφέραμε προηγουμένως. Αυτή την γέννησε και την εξέθρεψε.

2. Η παιδαγωγική του αγίου: αντιστροφή κριτηρίων.

Στο περιστατικό όμως με τον άγιο Νεκτάριο βλέπουμε μία εντελώς διαφορετική νοοτροπία και στάση, μία άλλη παιδαγωγική. ᾽Αντιμετωπίζει ο όσιος το πρόβλημα με σοβαρότητα. Διαπιστώνει το άτοπο και την εκτροπή των μαθητώ. Δεν το υποβαθμίζει ούτε το αμνηστεύει. Αισθάνεται την ανάγκη επιβολής τιμωρίας. ᾽Αλλά μεταβάλλει το ἀντικείμενο᾽ της τιμωρίας. Δεν τιμωρεί τους ενόχους, τιμωρεί τον εαυτό του. Και τούτο γιατί νιώθει ο ίδιος υπεύθυνος για εκείνους που έχει την ευθύνη της διαπαιδαγωγήσεώς τους. Είναι ο Δάσκαλος και ο Διευθυντής τους, δηλαδή η κεφαλή τους. ᾽Από εκεί πρέπει να αρχίσει. Η στάση του είναι γεμάτη από αγάπη.

Μα γνωρίζει ότι η τιμωρία του είναι και η μεγαλύτερη τιμωρία των μαθητών του. Γιατί τους δημιουργεί πρόβημα συνειδησιακό. Τους κάνει να νιώσουν ενοχή και τύψεις. Τους φέρνει σε ψυχικό αναβρασμό που θα ξεσπάσει σε μετάνοια. Αυτός είναι και ο σκοπός του. Δεν έχει νόημα μία τιμωρία που θα οδηγήσει σε σκλήρυνση των ψυχών. ᾽Εκείνο που μετράει είναι η μεταστροφή των ψυχών, το μαλάκωμα της καρδιάς. Και το καταφέρνει.

Θυμίζει η περίπτωση την παρόμοια αντίδραση πολλών άλλων αγίων, όπως για παράδειγμα και του συγχρόνου αγίου Γέροντα π. Πορφυρίου. Σε λεωφορείο ευρισκόμενος δεν δέχεται να καθίσει στην θέση νεαρού, ο οποίος πιεζόταν να σηκωθεί από οργισμένους γεροντοτέρους. Παρέμεινε όρθιος, γιατί έλεγε ότι με

την στάση του αυτή θα κάνει να ξυπνήσει και η συνείδηση του νεαρού.

3. Η Νεκτάρειος παιδαγωγική: η μόνη αποτελεσματική.

Ετσι η παιδαγωγική του αγίου είναι και η πιο δραστική και αποτελεσματική παιδαγωγική. ᾽Εμπνεόμενη από την αγάπη προς τα παιδιά ανοίγει τις καρδιές τους με αποτέλεσμα να νιώσουν αυτά την ενοχή τους, καθώς είπαμε, και να μετανοήσουν. Αυτός δεν είναι ο στόχος κάθε αγωγής; Η επίδραση στην ψυχή του ανθρώπου; Ο άγιος είναι παιδαγωγός και δάσκαλος, με όλη την σημασία της λέξεως: πάσχει και συμπάσχει με τους μαθητές του. Και το παράδειγμά του αποτελεί το πιο εύγλωττο κήρυγμα, την πιο καλή νουθεσία. Η παιδαγωγική του οσίου κερδίζει διαχρονικά τους μαθητές του.

Οι μαθητές, ένας-ένας᾽, συνεχίζει στο βιβλίο του για τον άγιο ο Χονδρόπουλος, κατέβασαν μέσα τους τις αιχμηρές λόγχες, μάλαξαν την σκληρία της καρδιάς, έπιασαν σιγά-σιγά να κάμπτωνται᾽, να γίνονται διαφορετικοί. Επισαν να προσέχουν, να δέχονται την Αγια Χάρη... Οπουδήποτε τούτο συμβεί, σε οποιοδήποτε ίδρυμα η σχολείο σχηματιστεί μια γνώμη για έναν δάσκαλο η για έναν προϊστάμενο, η κατάσταση μονιμοποιείται. Γιατί το ανώνυμο πλήθος, οι μαθητές που φεύγουν και οι άλλοι που έρχονται, δέχονται και δίδουν την πληροφορία από στόμα σε στόμα και σχηματίζουν πεποίθηση, που βεβαιώνεται φυσικά με την εξέταση και την πράξη και τραβάει συνέχεια᾽ (σελ. 148).

4. Η παιδαγωγική του αγίου: παιδαγωγική του Χριστού και όλων των αγίων.

Η στάση αυτή του αγίου Νεκταρίου δεν αποτελεί εφεύρημα δικό του. Δεν είναι αποτέλεσμα κάποιου φιλοσοφικού στοχασμού. ᾽Αποτελεί συνέχεια της στάσεως του ίδιου του αρχηγού της πίστεως, του ᾽Ιησού Χριστού. ᾽Εκείνος ήλθε στον κόσμο όχι να τον καταδικάσει για τις αμαρτίες του, αλλά να τον σώσει από αυτές. Οὐ γαρ απέστειλε ο Θεός τον υιόν αυτού, ίνα κρίνη τον κόσμον, αλλ᾽ ίνα σωθή ο κόσμος δι᾽ αυτού᾽. Και τον έσωσε, καθώς πήρε πάνω Του τις αμαρτίες του. Ο Χριστός είναι ὁ αίρων την αμαρτίαν του κόσμου᾽. Με την σταυρική Του ιδίως θυσία κατήργησε την αμαρτία και μας άνοιξε και πάλι τον Παράδεισο. Αύτή ήταν η τιμωρία του Θεού στην ένοχη ανθρωπότητα: να την θεραπεύσει από το τραύμα

της, τιμωρώντας᾽ τον υιό Του.

Ετσι ο άγιος Νεκτάριος φανερώνει και με το περιστατικό αυτό την αγιότητά του. Ισως και μόνο το γεγονός αυτό, όπως έχει ειπωθεί, θα ήταν αρκετό, για να καταλάβουμε τον πλούσια αρδευόμενο από την χάρη του Θεού ψυχικό του κόσμο. Ο άγιος δεν ήταν παρά ένα μίμημα᾽ Χριστού. Η αγκαλιά του ήταν η ορατή φανέρωση της αγκαλιάς του Θεού προς τον ταλαιπωρημένο από την αμαρτία άνθρωπο.

Αυθόρμητα κι εμείς μαζί με τον προφήτη κραυγάζουμε: Θαυμαστός ο Θεός εν τοις αγίοις Αυτού᾽!

Πηγή: pgdorbas.blogspot.gr